

Martiny Hainové

Obrazy a symboly v historických románech Nagība Mahfūze

Diplomová práce *Martiny Hainové* navazuje na badatelské projekty v oblasti výzkumu arabské historické narativní tvorby. Autorka si zvolila téma obrazů a symbolů v historických románech Nagība Mahfūze. Podařilo se jí napsat rozsáhlou studii, v níž pojednává o jednotlivých aspektech Mahfūzovy historické prózy ve společensko-historickém kontextu Egypta. Struktura diplomové práce zohledňuje nejen poznání starého Egypta, ale i vznik historického románu ve světové (francouzské) literatuře. Významné místo v ní zaujímá otázka vztahu arabské kultury k historické próze a především způsob vytváření romantického obrazu starověkého Egypta v pojetí Nagība Mahfūze.

V Předmluvě se diplomantka vyznává ze svého celoživotního zaujetí pro faraónský Egypt. Během univerzitního studia arabistiky se věnovala také egyptologii. Veliký význam pro formování jejího badatelského zájmu měl druhý obor, tj. francouzský jazyk a literatura, který jí umožnil zasadit zkoumání starého Egypta do nových kulturních a historických souvislostí. Úvodní kapitola předkládané diplomové práce obsahuje četné bibliografické údaje týkající se teoretických otázek historického románu, vzniku egyptologie jako renomovaného vědního oboru, Napoleonově expedici a literárnímu dílu Nagība Mahfūze.

První kapitola, která nese název Nagīb Mahfūz v společensko-historickém kontextu Egypta, se zabývá hledáním vlastní identity v dějinách Egypta a celého Blízkého východu. Toto téma úzce souvisí s vytvářením předsudků a stereotypních obrazů o Evropě v Egyptě a o Egyptě v Evropě. Nagīb Mahfūz se narodil roku 1911, tzn. jeho dětství a dospívání bylo poznamenáno řadou závažných událostí. V roce 1934 dokončil vysokoškolská studia a začal se rozhodovat mezi literaturou a jinými profesemi. Ve státní správě našel zaměstnání, které mu zajistilo slušnou obživu. Díky němu a novinářské činnosti měl přístup k cenným informacím z egyptského politického života.

Ve druhé kapitole se Martina Hainová věnuje tématu boje o (starý) Egypt, tj. vznikem egyptologie. V první části rozebírá vztah Evropanů ke starému Egyptu. Poukazuje na jeho místo v romantických představách a plánech Evropanů. Nagīb Mahfūz byl jako malý chlapec

svědkem oslav pořádaných u příležitosti vystavení největších faraónských skvostů v Egyptském muzeu. Vlna egyptomanie následující po zásadních archeologických objevech ovlivnila nejen literaturu, film, divadlo, ale i módu a architekturu.

Obsahem třetí kapitoly je teoretické zázemí historické narativní tvorby. Pojednání o mýtu, jako o narativní struktuře se zápletkou, zahrnuje vývoj vnímání tohoto pojmu od Aristotela k Barthesovi. V této souvislosti je zmíněna úloha osudu, předpovědi či kletby, tj. důležitých syžetových prvků historických románů Nagība Mahfūze, jenž se v tomto žánru nechal inspirovat dílem W. Scotta. Diplomantka správně podotýká, že starý Egypt jako kulisa příběhů evokuje napětí, které přispívá k estetickému i tendenčnímu působení Mahfūzova díla. V oblasti francouzského historického románu lze pozorovat silný sklon k demystifikaci doprovázené ústupem od objektivitu a reálnosti historických událostí. Důležitou částí této kapitoly je výklad zásad symbolické interpretace literárního díla. Románový text přitom slouží autorovi jako významný nástroj hledání identity.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na vztah arabské kultury k historickému románu. Svěbytný arabský román (historický i jiný) vyrůstá na půdorysu evropské románové tvorby. Mahfūz i jiní autoři zpracovávají téma vlády faraóna Achnatona v podobě symbolické rekonstrukce aktuálních problémů Egypta 1. poloviny 20. století, především pak hledání národního hrdiny, „vůdce“ schopného vyvést zemi z područí cizích mocností.

V páté kapitole rozebírá badatelka romantizující tendence a nacionalismus v raném díle Nagība Mahfūze. Díla z konce 30. a začátku 40. let 20. století *Ironie osudu*, *Radubis* a *Théby ve válce* představují homogenní cyklus jeho historických románů ze starého Egypta, neboli, podle badatelčiných slov, první tematický celek jeho tvorby. K faraónské historii Egypta se N. Mahfūz vrátil také v 80. letech romány *Před trůnem* a *Ten, co žije v pravdě*. Charakteristickým rysem těchto děl je autorova snaha nalézt společné prvky ve staroegyptském a islámském myšlení. Všechny tři romány podrobila diplomantka velmi důkladné kulturně historické analýze, porovnávala uvedené reálie s historickými fakty a ukázala, v čem spočívá i v dnešní době obliba těchto románových děl. Tuto kapitolu doplnila Martina Hainová o čtenářské a kritické ohlasy dotvářející obraz Mahfūzova tvůrčího úsilí směřujícího k literární reflexi národní historie. Součástí práce je obsáhlý a přehledně strukturovaný Závěr.

Poznámky a podněty:

1. *Otázku hledání identity by bylo možné formálně rozdělit do 2 etap – před Napoleonovou expedicí a po ní. Samostatné podkapitoly by přispěly k přehlednějšímu výkladu této problematiky.*
2. *Část zabývající se vztahem Evropanů ke starému Egyptu by mohla být rozšířena o vymezení kulturně-historické role Francie a Anglie při objevování staroegyptské civilizace.*
3. *Pozornost si zaslouží názvy tří historických románů ze starého Egypta (s. 82), jejich české překlady zahrnují řadu interpretačních možností – Thébský boj, osud s velkým O, ironie/absurdita ad.*

Diplomová práce **Martiny Hainové** *Obrazy a symboly v historických románech Nagība Mahfūze* představuje hodnotnou původní a teoreticky fundovanou studii. Text diplomové práce je dokladem autorčina talentu, nesmírného zaujetí pro zvolené téma a badatelské důslednosti. Pokládám ji za významný příspěvek k poznání moderní arabské prózy a navrhuji hodnocení známkou „výborně“.

V Praze, 19. 6. 2013

Doc. PhDr. František Ondráš, PhD.,

vedoucí diplomové práce